

Inspektion af Statsfængslet ved Horslerød den 6. marts 2012

ENDELIG

Dok.nr. 12/00636-10/PH

Indholdsfortegnelse

1.	Indledning.....	4
2.	Generelt.....	6
3.	Bygningsmæssige forhold	6
	3.1. Ændringer siden sidst	7
	3.2. Projekter og planer	7
	3.3. Den generelle vedligeholdelsesstandard	8
4.	Afdelinger mv.	9
	4.1. Den lukkede afdeling/arrestafdelingen	9
	4.2. Beskæftigelsesfaciliteter mv. til den lukkede afdeling.....	10
	4.3. Kontraktafdelingen	11
	4.4. Familieafdelingen	11
	4.5. Kvindefafdelingen	12
	4.6. Projekt Menneske (afdeling 18)	14
	4.7. Besøgsafdelingen	15
5.	Forholdene for de kvindelige indsatte	16
	5.1. Generelt	16
	5.2. Forholdene for kvinderne i Statsfængslet ved Horserød.....	17
	5.2.1. Forholdet mellem kvindelige og mandlige indsatte	19
	5.2.2. Særlige tilbud til de kvindelige indsatte	19
6.	Samtale med talsmændene for de åbne afdelinger (talsmandsgruppen)	20
	6.1. Vaskeriet	20
	6.2. Tid for svar på cellekald.....	21
	6.3. Arbejdstøj.....	22
	6.4. Vedligeholdelse	23
	6.5. Manglende bestik mv.....	24
	6.6. Ventetid for deltagelse i kurser	24
	6.7. Handleplaner	25
7.	Brevet fra den tidligere talsmand på afdeling 20.	26
	7.1. Biblioteksordning.....	27
	7.2. Afstemning af besøgstider med bustider	27
	7.3. Selvforvaltning.....	27
	7.4. Indretning af afdeling 20	28
8.	Andre forhold	29
	8.1. Dobbeltbelægning	29
	8.2. Orden og sikkerhed.....	31

Opfølgning	32
Underretning	32

---

1. Indledning

Som led i Folketingets Ombudsmands almindelige inspektionsvirksomhed efter § 18 i lov nr. 473 af 12. juni 1996, som ændret ved lov nr. 502 af 12. juni 2009, foretog ombudsmanden inspektion af Statsfængslet ved Horserød den 6. marts 2012.

Folketingets Ombudsmand har tre gange tidligere inspiceret Statsfængslet ved Horserød. Seneste inspektion af fængslet fandt sted den 2. og 3. december 2003. Rapport og opfølgingsrapporter om denne inspektion kan læses på Folketingets Ombudsmands hjemmeside, www.ombudsmanden.dk.

Inspektionen den 6. marts 2012 foregik på en anden måde end sidste inspektion af fængslet. Inspektionen bestod af en kort indledende samtale med ledelsen, samtaler med talsmændene for de indsatte i fængslet, rundgang i visse dele af fængslet, herunder den lukkede afdeling (arrestafdelingen), der er etableret siden sidste inspektion, samtaler med enkeltindsatte og en afsluttende samtale med ledelsen.

Samtalerne med talsmændene omfattede en samtale med talsmændene for arrestafdelingen og en samtale med de øvrige talsmænd, som fængslet havde på inspektionstidspunktet. I samtalen med de øvrige talsmænd deltog også talsmanden for afdeling 20 (en halvåben afdeling), der – ligesom afdeling 18, der også er en halvåben afdeling, og arrestafdelingen – ikke indgår i talsmandsgruppen, som kun omfatter talsmændene for de åbne afdelinger. Afdeling 18 havde på inspektionstidspunktet ikke valgt en talsmand, og der deltog derfor ingen talsmand eller repræsentant for denne afdeling. Det samme gjaldt nogle af de åbne afdelinger, herunder familieafdelingen.

Fra talsmanden for afdeling 20 – der var ny talsmand for afdelingen – modtog ombudsmanden dagen før inspektionen et brev, der var skrevet af den tidligere talsmand for afdelingen, med punkter, som han ønskede at bringe frem. Under samtalen med talsmandsgruppen henviste talsmanden for afdeling 20 til dette brev uden at uddybe det nærmere. Ledelsen var ikke bekendt med dette brev og fik derfor under inspektionen en kopi af brevet.

Den afsluttende samtale med ledelsen omfattede bl.a. de generelle forhold, som talsmændene for de åbne afdelinger havde bragt frem. I enslydende breve af 14. marts 2012 til disse talsmænd fulgte ombudsmanden op på samtalen med dem. Nogle af de rejste klagepunkter blev afsluttet i dette brev, mens andre indgår i rapporten. Ombudsmanden sendte ledelsen i Statsfængslet ved Horserød en kopi af brevet til talsmændene og bad om en tilbagemelding vedrørende nogle af forholdene heri. En sådan tilbagemelding er modtaget i brev af 15. maj 2012 med bilag fra fængslet.

Talsmanden for afdeling 20 fik en kopi af brevet til talsmændene for de åbne afdelinger. I brevet til talsmanden for afdeling 20, som fængslet fik kopi af, meddelte ombudsmanden, at han gik ud fra, at ledelsen ville tage en drøftelse med ham om punkterne i den tidligere talsmands brev. Ombudsmanden bad ledelsen om at underrette ham om, hvad der videre skete vedrørende disse forhold. En sådan underretning er modtaget i brev af 24. maj 2012 fra fængslet.

Talsmændene for arrestafdelingen havde ingen klager eller forhold i øvrigt, som de ønskede at bringe frem, men udtrykte kun tilfredshed med afdelingen. Efter aftale med dem modtog de på denne baggrund ikke en skriftlig opfølgning på samtalen.

Inspektionen omfattede først og fremmest de ændringer, der var sket siden sidste inspektion, de forhold, som talsmændene bragte frem, og kvindernes forhold i fængslet, navnlig forholdet mellem de mandlige og kvindelige indsatte.

Ligesom ved inspektionen i 2003 er det ikke alle de forhold, der blev drøftet under inspektionen, der er medtaget i denne rapport.

Fængslets indsatte var inden inspektionen blevet gjort bekendt med muligheden for at få en samtale under inspektionen. Ombudsmanden havde samtaler med i alt otte indsatte. Seks af de indsatte fik et brev som opfølgning på denne samtale, mens det med de to sidste indsatte blev aftalt, at der ikke var behov for en sådan skriftlig opfølgning.

Forud for inspektionen modtog ombudsmanden efter anmodning forskelligt skriftligt materiale fra fængslet.

Under inspektionen bad ombudsmanden desuden om at låne akterne i de seneste 10 sager, hvori fængslet havde truffet afgørelse om anbringelse i observationscelle forud for den 1. februar 2012 (varslingstidspunktet). Disse sager blev udleveret senere samme dag. Sagerne er ikke gennemgået nærmere i denne rapport, men vil i stedet

indgå i en generel sag om behandlingen af sager om observationscelle i kriminalforsorgens institutioner.

Denne rapport har i en foreløbig udgave været sendt til Statsfængslet ved Horserød og Direktoratet for Kriminalforsorgen med henblik på at give myndighederne lejlighed til at komme med eventuelle bemærkninger om de faktiske forhold, der er beskrevet i rapporten. Jeg har i den anledning modtaget bemærkninger fra statsfængslet i brev af 4. februar 2013, som er indarbejdet i rapporten. Jeg har ikke modtaget bemærkninger fra direktoratet.

2. Generelt

Statsfængslet i Horserød har plads til 221 indsatte og modtager både mænd og kvinder.

De 221 pladser er fordelt med 153 pladser i åbne afdelinger, 37 pladser i halvåbne afdelinger og 31 pladser i en lukket afdeling, der fungerer som arrestafdeling. De åbne afdelinger omfatter bl.a. en familieafdeling, hvor de indsatte kan medbringe børn op til tre år, en kvindeafdeling og en kontraktafdeling. De halvåbne afdelinger omfatter en halvåben afdeling for mænd og en halvåben afdeling for kvindelige misbrugere (også kaldet Projekt Menneske).

To afdelinger er kun for kvinder (kvindeafdelingen og Projekt Menneske), og tre afdelinger er både for mænd og kvinder (familieafdelingen, kontraktafdelingen og arrestafdelingen).

3. Bygningsmæssige forhold

De bygningsmæssige forhold er beskrevet i rapporten om inspektionen i 2003. Om ændringer siden da henvises til pkt. 3.1.

Som det fremgår af rapporten fra sidste inspektion, er fængslets bygninger for størstepartens vedkommende rødmalede træbarakker i ét plan, der fordeler sig på et forholdsvis lille areal, som er indhegnet. Som det fremgår af pkt. 3.1, er der kommet et nyt hegn siden sidst. Under inspektionen blev det oplyst, at det nye hegn er ½ meter højere end det gamle hegn.

3.1. Ændringer siden sidst

Siden inspektionen i december 2003 er der sket følgende væsentlige ændringer i de bygningsmæssige forhold i Statsfængslet ved Horserød:

- Nyt smedeværksted (2005)
- Renovering/udvidelse af isolationsceller (2007)
- Nyt brandalarmanlæg (2008)
- Nyt køkken på afdeling 11 (2008)
- Nyt cellekaldsanlæg (2010)
- Etablering af lukkede pladser – arrestafdeling (2010)
- Handicaprampe (2010)
- Vasketeria (2010)
- Kvindeafdeling (2010)
- Nyt hegn og ny hovedport (2010)
- Kameraovervågning på ydre fællesområder og visse områder indenfor (2010)
- Nye køkkener på afdelingerne 8, 16 (nord og syd), 17 og 20 (2011)
- Renovering af administrationsbygning (2011)
- Renovering af Servicecenteret (2010/11)
- Faciliteter, så de indsatte kan spise frokost i beskæftigelsen (2011)
- Renovering af bygning 10 – beskæftigelse og fritid for arrestafdelingen (2011/12)
- Renovering af gammelt monteringsværksted (2011/2012) – der endnu ikke var afsluttet på inspektionstidspunktet.

Den lukkede afdeling (arrestafdelingen) er beskrevet nedenfor i pkt. 4.1. De bygningsmæssige forhold er i øvrigt kun beskrevet i begrænset omfang under omtalen af de enkelte afdelinger nedenfor.

3.2. Projekter og planer

Forud for inspektionen bad ombudsmanden fængslet om at oplyse om eventuelle planer og projekter i fængslet. I et notat af 20. februar 2012 har fængslet oplyst, at fængslets ressourcer for så vidt angår de bygningsmæssige forhold i første halvdel af 2012 ville være fokuseret på at gøre renoveringen af det gamle monteringsværksted færdigt. Dette vil forbedre forholdene for både de indsatte og de ansatte, der er knyttet til "Teknisk anlæg".

I anden halvdel af 2012 er der budgetteret med en særbevilling fra Direktoratet for Kriminalforsorgen til en generel renovering af den bygning, der anvendes til beskæfti-

gelse og fritid for den halvåbne afdeling (afdeling 20), som fængslet havde fået imødekommet kort tid før inspektionen. Projektet er omtalt i en bygningsynsrapport af 7. januar 2012, som fængslet samtidig sendte til ombudsmanden.

Fængslet ønskede også at gennemføre forskellige andre vedligeholdelsesarbejder, som fængslet af økonomiske årsager ikke kan finansiere af fængslets almindelige drift. Det drejer sig om følgende opgaver:

- Renovering af alle belægningsafdelinger, så de opnår tidssvarende standard
- Nyt kirke- og kulturcenter
- Opgradering af skolens fysiske rammer mv., herunder inventar, pc'er, it i øvrigt mv. til nutidigt niveau
- Isolering af lofter og nyt tag på bygningerne 9, 12, 14 og 17
- Energiforbedrende foranstaltninger i hele fængslet
- Rottebekæmpelse mv. Ny kloakering og opfyldning af krybekældre

3.3. Den generelle vedligeholdelsesstandard

I ovennævnte notat af 20. februar 2012 har fængslet oplyst, at vedligeholdelsesstandard for inventaret er af meget svingende kvalitet. Fængslet har de seneste tre år prioriteret at udskifte inventar i forbindelse med renovering af bygninger. Alt inventar er således udskiftet i den lukkede afdeling og på kvindeafdelingen. På de øvrige afdelinger er inventaret udskiftningsmodent.

Under inspektionen blev det oplyst, at den generelle vedligeholdelsesstand ikke er god, bortset fra på den lukkede afdeling og kvindeafdelingen.

Med fængslets brev af 15. maj 2012 har fængslet sendt mig rapporten fra et bygningsyn, der blev afholdt den 1. marts 2012, dvs. lige inden inspektionen. I rapporten, der er udfærdiget den 20. april 2012, er det bl.a. anført, at bygningsmassen og det omgivende terræn generelt er i en middel stand.

Ombudsmanden så som nævnt ikke alle afdelinger i fængslet under inspektionen, og det er derfor ikke muligt for mig at udtale mig om den generelle vedligeholdelsesstand. Jeg har noteret mig det, som fængslet har oplyst herom, og det, der fremgår af den nævnte bygningsynsrapport.

4. Afdelinger mv.

Statsfængslet ved Horserød har 11 belægningsafdelinger (afdelingerne 7, 8, 9, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 18 og 20). Afdeling 15 er den lukkede afdeling/arrestafdelingen, afdelingerne 18 og 20 er de halvåbne afdelinger (for henholdsvis kvinder og mænd), og de øvrige afdelinger er åbne afdelinger.

Under inspektionen blev det oplyst, at fængslet organisatorisk består af tre afdelinger:

- 1) den lukkede afdeling og centralvagten
- 2) afdelingerne 16, 17, 18 og 20 og
- 3) de øvrige afdelinger

Inspektionen havde som tidligere nævnt fokus på de ændringer, der er sket siden sidste inspektion af fængslet, og kvindernes forhold i fængslet, navnlig forholdet mellem kvindelige og mandlige indsatte. Rundgangen omfattede derfor den nye lukkede afdeling og de (øvrige) afdelinger, hvor der både er kvindelige og mandlige indsatte, dvs. kontraktafdelingen (afdeling 9) og familieafdelingen (afdeling 14). Ombudsmanden så også kvindeafdelingen (afdeling 17), men ikke den halvåbne afdeling for kvinder (afdeling 18/Projekt Menneske), som ombudsmanden så ved inspektionen i 2003. Ombudsmanden så også afdeling 16, der er en almindelig fællesskabsafdeling for mænd.

4.1. Den lukkede afdeling/arrestafdelingen

Denne afdeling (afdeling 15) blev som nævnt i pkt. 3.1 opført i 2010 og har plads til 31 indsatte. Afdelingen var oprindeligt planlagt som en lukket fængselsafdeling, men fungerer i stedet som arrestafdeling, da der var mere behov for det. Afdelingen bruges også til afsonere fra fængslets andre afdelinger i forbindelse med gennemførelse af f.eks. disciplinære overførsler. Afdelingen vil senere kunne ændre status til lukket fængselsafdeling.

Bygningen består af to fløje (afsnit nord og syd), der ligger over for hinanden, med personalefaciliteter i midten. Der er plads til 15 indsatte i den ene fløj og 16 i den anden. To af stuerne i den fløj, der har 16 pladser, ligger for sig selv. Der er for så vidt tale om ekstra stuer, men de benyttes til almindelig belægning.

Stuerne er knap 7 m². Det blev oplyst, at stuerne på grund af forstærkning af væggene var blevet lidt mindre end oprindeligt tiltænkt. Ruderne i vinduerne er panserglas.

Der var revner i lofterne. Under inspektionen blev det oplyst, at fængslet skulle reparere alle lofterne og selv skulle afholde udgifterne hertil.

Der er kameraovervågning af gangene på afdelingen.

På hvert afsnit er der desuden fælles toilet- og baderum, køkken og opholdsrum i åben forbindelse med gangarealet.

Afdelingen er indhegnet med to hegn med mellemrum imellem.

Udendørsområdet til arrestafdelingen omfatter bl.a. en indhegnet gård til boldspil, hvor det f.eks. er muligt at spille basketball. De indsatte må i øvrigt under gårdtur opholde sig på arealet foran deres eget afsnit.

4.2. Beskæftigelsesfaciliteter mv. til den lukkede afdeling

Som det fremgår af pkt. 3.1, er bygning 10 renoveret med nye lokaler til brug for arrestafdelingen. Denne bygning indeholdt tidligere fængslets vaskeri, og på væggene på gangen hænger der billeder af bygningen fra dengang, den blev anvendt som vaskeri.

Bygningen indeholder lokaler til beskæftigelse, herunder undervisning, og til fritid, herunder kondilokaler, et flexrum med køkken og alter, besøgslokaler og kontorer mv. Der er kameraovervågning i (bl.a.) kondirummet. Uden for lageret er der en indhegnet og overdækket rampe, der også fungerer som rygeområde.

Der er værkstedsbeskæftigelse til i alt 15 indsatte i den lukkede afdeling. Af en artikel i Bladet Kriminalforsorgen nr. 12, juni 2012, fremgår det, at fængslet kan opretholde beskæftigelsen af de indsatte på værksted i den lukkede afdeling.

Der er to besøgslokaler, der ikke er indrettet med kriminalforsorgens standardudstyr, men med møbler af kunstlæder og et hvidt laminatbord. Der er også børnemøbler og legetøj samt tv på væggen. På væggene er der også udsmykning. Der er rullegardiner i vinduerne og pottedplanter i vindueskarmen. Belysningen består af hængelamper i loftet, en væglampe og en standerlampe. Desuden er der en lille integreret køkkenafdeling med to skabe, en skuffe, en bordplade med en vask og et køleskab. Fra selve besøgslokalet er der adgang til et toilet. Lokalerne havde navnlig på grund af valget af møbler og lamper en mere hjemlig atmosfære end besøgslokalerne i de fleste andre arresthuse/-afdelinger, som ombudsmanden tidligere har set.

4.3. Kontraktafdelingen

Kontraktafdelingen er bekræftet i rapporten fra ombudsmandens inspektion i 2003 af fængslet. Der er som oplyst heri tale om en stof- og alkoholfri afdeling for både mænd og kvinder med plads til 22 indsatte. Ved inspektionen den 6. marts 2012 var der kun én kvinde på afdelingen.

Ved visitation af indsatte til kontraktafdelingen lægges der ifølge fængslets interne regler vægt på, om den indsatte må antages at kunne indgå i den gruppe af indsatte, der på det givne tidspunkt befinder sig på afdelingen.

Indsatte på afdelingen, der aflægger positive urinprøver, vil øjeblikkeligt blive bortvist fra afdelingen, og de kan først søge om optagelse på afdelingen igen efter 30 dage.

Der er på denne afdeling tre toiletter, hvoraf det ene er forbeholdt de kvindelige indsatte.

4.4. Familieafdelingen

Familieafdelingen er beskrevet nærmere i rapporten om sidste inspektion af fængslet. Afdelingen er også omtalt i fængslets interne regler og i Bladet Kriminalforsorgen, nr. 1, september 2009.

Afdelingen har plads til 16 indsatte og modtager

- 1) indsatte med børn, der ikke er fyldt tre år ved den indsattes forventede løsladelsesdato
- 2) gravide kvinder, der forventes at føde under strafudståelsen, og
- 3) par, der inden indsættelsen er ægtefæller eller samlevende, eller som under afsøningen har indgået forholdet, og det har varet i mindst ca. 1 år.

Hvis pladsforholdene tillader det, kan afdelingen modtage indsatte, der ikke falder ind under målgruppen, herunder mænd. Det er bl.a. en forudsætning, at den indsatte underskriver en erklæring om, at han eller hun vil indgå på lige fod med de andre indsatte, og at den pågældende i øvrigt vurderes egnet til at afsone på familieafdelingen.

Ved inspektionen den 6. marts 2012 var der ingen par og kun ét barn på afdelingen.

De indsatte kan både visiteres direkte til familieafdelingen og kan efterfølgende overføres dertil.

Børn, der bor på afdelingen, kommer dagligt i vuggestue eller børnehave uden for fængslet.

Børn i alderen 0-7 år kan komme på weekendbesøg på afdelingen fra fredag til søndag. Børn, der er ældre end 7 år, kan som udgangspunkt ikke overnatte på afdelingen.

Fordi der kan være børn til stede på familieafdelingen, lægges der særlig vægt på at skabe et miljø, der er præget af ro og gensidig hensynstagen. Under inspektionen blev det oplyst, at afdelingen "hviler i sig selv", og at sammensætning på afdelingen på dette tidspunkt var god. De indsatte har det godt sammen, og der er meget fællesskab på afdelingen.

Før et eventuelt ophold på afdelingen skal den indsatte underskrive en erklæring om, at han/hun agter at overholde de særlige regler, der gælder for ophold på afdelingen. Overtrædelse af disse regler kan ifølge de interne regler medføre bortvisning fra afdelingen.

Afdelingen ligger lidt afsides i forhold til fængslets øvrige afdelinger. Der hører en legeplads til afdelingen. Det blev oplyst, at hele kriminalforsorgen via satspuljen havde fået midler til nye legepladser.

4.5. Kvindeafdelingen

Kvindeafdelingen (afdeling 17) er som nævnt i pkt. 3.1 etableret i 2010 og er således kommet til siden ombudsmandens sidste inspektion af fængslet. Om baggrunden for etableringen af afdelingen henviser jeg til pkt. 5.

Afdelingen ligger i samme bygning som afdeling 16 og har plads til 16 indsatte. Afdelingen modtager kvinder og er fængslets eneste fællesskabsafdeling for kvinder. Såfremt en kvindelig indsat ikke kan placeres på kontraktafdelingen, på familieafdelingen eller på Projekt Menneske, vil hun således blive placeret på afdeling 17.

De indsatte på kvindeafdelingen kan have beskæftigelse og fritidsaktiviteter sammen med fængslets mandlige indsatte, men der er også etableret særlige tilbud for kvinderne på afdeling 17, jf. nærmere pkt. 5.2.2. Der er tilknyttet en projektmedarbejder specielt til denne afdeling, der laver forskellige aktiviteter med de indsatte.

Ledelsen nævnte under inspektionen, at der som følge af afdelingens placering tæt på personaleafdelingen er et tættere opsyn med denne afdeling end med de øvrige åbne afdelinger.

Det blev desuden oplyst, at afdelingen var fyldt op, og at der nogle gange er overbelægning på afdelingen.

Under ombudsmandens samtale med talsmændene fremsatte talsmanden for afdeling 17 ønske om en separat kvindeafdeling, dvs. en afdeling, der ikke ligger sammen med en afdeling for mænd. Hun oplyste, at kvinderne hele tiden støder ind i mandlige indsatte, fordi kontoret til de mandlige indsatte på afdeling 16 ligger i afdeling 17. De kvindelige indsatte vil godt have lov til at være kvinder, uden at der er mænd til stede. I den forbindelse oplyste hun, at kvindeafdelingen tidligere lå for sig selv (i bygning 11).

Hun oplyste desuden, at de indsatte på kvindeafdelingen (som følge af placeringen i samme bygning) også "straffes", når der er uro/problemer på afdeling 16, da begge afdelinger i så fald "lukkes ned". Det omvendte er ikke tilfældet.

Afdeling 16 og 17 ligger som nævnt i samme bygning. Afdelingerne er forbundet med en gang, hvorfra der henholdsvis til venstre og højre fra hovedindgangen er indgang til afdelingerne. Denne gang støder op til afdeling 17 som den lodrette streg i et "T". Kontoret ligger "over" den vandrette streg dér, hvor de to streger i T'et mødes. Når man står lige uden for kontoret, er man derfor på kvindeafdelingen og kan se til begge sider ned ad gangene til denne afdeling. Til den ene side er afdelingens bade- og toiletfaciliteter, køkkenet og fællesrum samt enkelte stuer til de indsatte, mens der til den anden side kun er stuer til de indsatte. I gulvet var der til hver side og dér, hvor gangene mødes, en (ikke så tydelig) streg, som er såkaldt "rød zone", dvs. at de mandlige indsatte ikke må krydse disse streger. Hvis de mandlige indsatte ikke umiddelbart kan komme ind på kontoret og venter lige uden for kontoret, kan de kigge ned ad gangene til kvindeafdelingen.

Under besigtigelsen talte ombudsmanden med ledelsen om at flytte den røde zone længere ned på den gang, der forbinder de to afdelinger, og gøre stregen mere tydelig, så mændene ikke kommer til at stå og vente lige uden for kontoret. Det ville ledelsen overveje, og i forbindelse med den skriftlige opfølgning på samtalen med talsmændene bad ombudsmanden ledelsen om at underrette ham om resultatet af disse overvejelser.

I brevet af 15. maj 2012 har ledelsen oplyst, at det er besluttet, at der snarest etableres en tydelig markering i gulvet mellem afdeling 16 og 17.

Jeg har noteret mig det oplyste og går ud fra, at denne markering er etableret og har haft den ønskede effekt. Hvis det ikke er tilfældet, beder jeg fængslet om at oplyse mig herom.

Ombudsmanden bad desuden om ledelsens bemærkninger til det, som talsmanden for kvindeafdelingen anførte om, at de indsatte på denne afdeling også "straffes", når der er problemer på afdeling 16 (men ikke omvendt).

I brevet af 15. maj 2012 har ledelsen afvist, at de indsatte på kvindeafdelingen "straffes", når der er problemer på afdeling 16. Ledelsen har oplyst, at fængslet – hvis der er uro blandt de indsatte på afdeling 16 eller i øvrigt udvises en uhensigtsmæssig adfærd på denne afdeling – såvel generelt som konkret overvejer, om der er grundlag for at foretage indgreb eller begrænsninger, der er begrundet i ordens- og/eller sikkerhedsmæssige hensyn, over for de indsatte på denne – og kunne denne – afdeling.

Jeg har noteret mig det oplyste.

4.6. Projekt Menneske (afdeling 18)

Denne afdeling er beskrevet i rapporten fra ombudsmandens sidste inspektion af fængslet. Der er, som det fremgår heraf, tale om en behandlingsafdeling for kvindelige stofmisbrugere, der drives i samarbejde med den selvejende institution Projekt Menneske. Afdelingen blev oprettet i 2003 – i første omgang på forsøgsbasis – og har plads til 14 indsatte.

Under inspektionen den 6. marts 2012 blev det oplyst, at belægningsprocenten på afdelingen generelt er omkring 55 pct.

Afdelingen er en halvåben afdeling, der kan modtage kvinder fra både åbne og lukkede fængsler. Kvinderne har ikke kontakt med de øvrige indsatte i fængslet, og yderdørene er låst. De indsatte opfylder beskæftigelsespligten i straffuldbyrdelseslovens § 38, stk. 1, ved at deltage i behandling, arbejde og andre pligtmæssige aktiviteter på afdelingen.

Direktoratet for Kriminalforsorgen har den 13. september 2011 søgt leverandør til misbrugsbehandlingen af kvinder i (bl.a.) Statsfængslet ved Horserød, og direktoratet har i den forbindelse vedlagt kravspecifikationer for misbrugsbehandling af kvinder i Statsfængslet ved Horserød, som direktoratet har udarbejdet den 16. august 2011. Fristen for aflevering af tilbud var oprindeligt den 31. oktober 2011, men blev senere udsat til den 31. oktober 2012.

Af kravspecifikationerne fremgår det også, at fængslet har ansvaret for at udarbejde en husorden for afdelingen, hvori det blandt andet skal specificeres, hvilke handlinger der kan medføre bortvisning fra afdelingen.

Der er regler for afdelingen i pkt. 15 i Statsfængslet ved Horserøds interne regelsamling (januar 2012). Der er ikke nævnt noget heri om bortvisning, men kun om muligheden for at ikende disciplinærstraf.

Jeg henleder opmærksomheden på kravet om, at det skal fremgå af husordenen for afdelingen, hvilke handlinger der kan medføre bortvisning.

Afdelingens indsatte kan vælge en talsmand, men talsmanden må ikke have kontakt med de øvrige talsmænd i fængslet. På inspektionstidspunktet havde afdelingen som tidligere nævnt ingen talsmand, og ingen indsatte fra denne afdeling havde fremsat ønske om en samtale med ombudsmanden under inspektionen.

4.7. Besøgsafdelingen

Statsfængslet i Horserød deltager sammen med Statsfængslet i Ringe og to arresthuse i et projekt om børneansvarlige, der er blevet til på initiativ fra Institut for Menneskerettigheder, der også har skaffet fondsmidler til projektet. Statsfængslet ved Horserød har således to børneansvarlige, der skal sørge for, at der er gode forhold, når de indsatte får besøg af deres børn. I besøgsafdelingen er der siden sidste inspektion etableret to familiebesøgsrum, der har et andet møblement end kriminalforsorgens standardmøblement, og er udstyret med legetøj og tv. Lokalerne var i en god stand.

Fængslet har fortsat det legerum med børnemøbler, hylder med legetøj, trafikgulvtæppe mv., der er omtalt i rapporten om ombudsmandens sidste inspektion af fængslet.

Ved besigtigelse af et af de andre besøgsrum blev det ved en stikprøve konstateret, at der ikke var lagner og kondomer til stede i skabet i lokalet. Det blev oplyst, at lagner og kondomer udleveres ved disken og er på toilettet. Som det fremgår af rapporten fra den sidste inspektion, var der dengang lagner og kondomer til rådighed i skabene i besøgslokalerne.

Som det blev nævnt under inspektionen, skal besøgslokaler være indrettet med et skab med kondomer og engangslagener, jf. Direktoratet for Kriminalforsorgens brev af 5. november 2004 til kriminalforsorgens institutioner om forbedring af besøgsforholdene. På denne baggrund går jeg ud fra, at fængslet vil sørge for, at lagener og kondomer igen bliver tilgængelige i selve besøgsrummene, så indsatte og deres besøgende har adgang til dette (i alle tilfælde) uden kontakt til personalet.

5. Kvindernes forhold

5.1. Generelt

Folketingets Ombudsmand har i 2012 særligt haft opmærksomheden rettet mod kvinder i fængslerne, jf. en artikel af inspektionschef Lennart Frandsen, der er optrykt i Folketingets Ombudsmands beretning for 2011. Inspektionen af Statsfængslet ved Horserød havde således også fokus på bl.a. de kvindelige indsatte forhold, herunder forholdet mellem mandlige og kvindelige indsatte i fængslet.

Baggrunden for ombudsmandens fokus på kvinder i fængslerne er, som anført i den nævnte artikel, bl.a. et udvalgsarbejde under Direktoratet for Kriminalforsorgen om fængslede kvinders vilkår. Udvalget blev nedsat i forlængelse af en forskningsrapport med titlen "Perspektiver på kvinders dagligdag i danske fængsler – erfaringer med kvinders og mænds fælles afsoning". Rapporten er udarbejdet af cand. psyk. Charlotte Mathiassen – på direktoratets bestilling – og er offentliggjort i begyndelsen af 2011. Den bygger på besøg i alle de fængsler, hvor der er kvindelige indsatte, herunder Statsfængslet ved Horserød.

Udvalgets hovedopgave var – med udgangspunkt i den nævnte rapport, politik og praksis i sammenlignelige lande samt internationale anbefalinger – at komme med en indstilling til placering og tilbud til kvindelige indsatte i fremtiden. Et enigt udvalg indstillede den 12. september 2011, at der etableres et rent kvindefængsel og tre regionale arrestfaciliteter for kvindelige varetægtsarrestanter (heraf ét i tilknytning til det foreslåede fængsel). Om baggrunden for denne indstilling er bl.a. anført følgende:

”Dette beror på en kombination af to overordnede og gensidigt afhængige hensyn:

- Hensynet til at sikre relevant resocialisering for kvindelige indsatte
- Hensynet til at sikre en værdig og tryk afsoning for de kvindelige indsatte

Således har udvalgets konklusion været, at det lille antal kvinder på hver institution vanskeliggør tilrettelæggelsen af relevante tilbud, da bl.a. beskæftigelse, fritid og sikkerhedsniveau langt overvejende underordnes majoritetens, dvs. de mandlige indsatte, behov. Det har samtidig været konstateret, at den kønsblandede afsoning bevirker, at kvindelige indsatte udsættes for seksuel chikane i varieret omfang, samt at nogle kvindelige indsatte er i risiko for alvorligere overgreb.

Udvalget har i sine drøftelser forholdt sig til flere afsoningsmodeller og har efterfølgende søgt at anskueliggøre den nævnte indstilling i forhold til Kriminalforsorgens hovedopgave og principprogram. Udvalget finder, at selvom der også er forhold i principprogrammet, der taler for at bevare kønsblandede institutioner, så er der samlet set flest forhold, der taler imod, når alle principper og Kriminalforsorgens hovedopgave tages i betragtning.”

Af udvalgets indstilling fremgår det, at der som opfølgning på forskningsrapporten allerede har været indledt drøftelser mellem direktoratet og de institutioner, der modtager kvinder. Det anbefales, at drøftelserne fortsættes med henblik på at afklare, hvordan kvindernes forhold kan forbedres i tiden, indtil en løsning kan iværksættes fuldt ud. I brev af 7. januar 2013 har direktoratet orienteret mig om, at der i den nye flerårsaftale for kriminalforsorgen ikke er afsat midler til at etablere en institution kun for kvindelige afsonere.

Udvalgets indstilling og Charlotte Mathiassens rapport findes på kriminalforsorgens hjemmeside, www.kriminalforsorgen.dk.

5.2. Kvindernes forhold i Statsfængslet ved Horserød

Om Charlotte Mathiassens besøg i Statsfængslet ved Horserød, der fandt sted i 2010, henvises til kapitel 7 i hendes forskningsrapport. Som bl.a. nævnt i dette kapitel var Statsfængslet ved Horserød det sidste sted hun besøgte, og om baggrunden herfor er anført følgende:

”Horserød skal inddrages på et i undersøgelsen fremskredent tidspunkt, fordi såvel fængslet som Direktoratet for Kriminalforsorgen finder det nødvendigt at re-vurdere kvindernes afsoningsforhold i Horserød som følge af tiltagende forråelse af miljøet i Horserød. To konkrete hændelser, hvor kvinder har leveret seksuelle ydelser til mænd på en uværdig og udnyttende måde (den ene kvinde i beruset tilstand og den anden som oplevet voldtægt), har medført ’indgående drøftelser af problematikken omkring kvindelige indsatte og deres forhold i fængslet’. Ifølge fængselsledelsen er kvinderne, som afsoner, svagere og i dårligere konstitution i forhold til tidligere. Både fordi de misbruger, og fordi de har dårligt helbred. De mænd, som afsoner, synes at ’udvikle sig i hårdere retning’ (ibid.). Man har fra ledelsens side foretaget samtaler med både fængselspersonale og sygeplejerske på stedet. De har efterladt det indtryk, at der foregår megen prostitution. Både på de indsatte celler, i fritidscentre og på udearealer. En kvinde, som har afsonet i Horserød, har berettet for en ansat, at hun under sin afsoning var bange for repressalier, hvis hun afslog tilbud eller forespørgsler om sex. Som vi har set tidligere i rapporten, kan det (seksuel udnyttelse) finde sted i marginale og pressede tilværelser blandt udsatte kvinder, der er afhængige af og mangler stof.

Fængslet har siden ovennævnte hændelser iværksat en midlertidig flytning af kvinderne. Dette er gået i gang i forbindelse med påsken, 2010, og den rene kvindeafdeling befinder sig nu i ovennævnte kvindeafdeling 17. Den er stadig under færdiggørelse, da jeg besøger fængslet. Derudover har man etableret kame-raovervågning for at imødegå nogle af de akutte problemer.”

Under inspektionen den 6. marts 2012 drøftede ombudsmanden kvindernes forhold med ledelsen. Ledelsen oplyste bl.a., at det er svært at tilbyde kvinderne de afsoningsforhold, som de bør have med rimelig beskyttelse i forhold til de mandlige indsatte, men fængslet har fokus på og er meget opmærksomt på kvindernes forhold, herunder forholdet mellem de kvindelige og mandlige indsatte.

Det blev i den forbindelse oplyst, at mange af de kvindelige indsatte er i en dårlig helbredsmæssig stand og/eller stofmisbrugere, der gør dem til nemme ofre. Fængslet har forsøgt forskellige tiltag med varierende resultater, herunder oprettelsen af afdeling 17, der er en midlertidig foranstaltning som led i overgangsordningen. Som led i den øgede indsats i forhold til kvinderne på denne afdeling har afdelingen tilknyttet ekstra socialrådgiver- og sygeplejerskeressourcer, og som nævnt i pkt. 4.5 også en projektmedarbejder.

Under samtalen med talsmændene gjorde talsmanden for kvindeafdelingen opmærksom på enkelte problemer vedrørende kvindernes forhold i fængslet. Jeg henviser til pkt. 4.5 ovenfor og pkt. 5.2.1. og 5.2.2 nedenfor.

5.2.1. Forholdet mellem kvindelige og mandlige indsatte

Det ene problem, som talsmanden for kvindeafdelingen gjorde opmærksom på, er problemet vedrørende placeringen af kvindeafdelingen i samme bygning som en afdeling for mandlige indsatte. Jeg henviser til pkt. 4.5 ovenfor.

Jeg har i øvrigt noteret mig det oplyste under inspektionen om, at fængslet er meget opmærksomt på forholdet mellem de kvindelige og mandlige indsatte i fængslet.

5.2.2. Særlige tilbud til de kvindelige indsatte

Da der kun er et forholdsmæssigt lille antal kvindelige indsatte i kriminalforsorgens institutioner, er det som anført i artiklen i Bladet Kriminalforsorgen, nr. 12, juni 2012, om temadagen i kriminalforsorgen den 12. marts 2012 svært at opretholde et stabilt og varieret udbud af beskæftigelsesaktiviteter, der er målrettet de kvindelige indsatte.

Som anført samme sted og i Bladet Kriminalforsorgen, nr. 11, marts 2012, afvikles der i Statsfængslet ved Horserød og i de øvrige fængsler, hvor de er kvindelig indsatte, nu kurser i programmet "Styrk og Vind" (VINN). Der er tale om et samtale- og motivationsprogram, der er udviklet specielt til kvindelige afsonere. Formålet med programmet er at give kvinderne en øget selvindsigt og nye sociale færdigheder samt forståelse af sammenhænge i livet, specielt mellem misbrug, vold og kriminalitet. De nye færdigheder skal give kvinderne mulighed for at foretage konstruktive valg, der kan holde dem ude af kriminalitet i fremtiden og styrke dem i forhold til at sætte grænser over for andre.

Under inspektionen oplyste ledelsen (som svar på et ønske fra talsmanden for kvindeafdelingen om særskilte kurser for de kvindelige indsatte, fordi kvinderne ikke må deltage i kurser med mændene), at fængslet ikke så lang tid før inspektionen havde fået uddannet instruktører til kurset "Styrk og Vind". Første hold i fængslet havde været gennemført i slutningen af 2011, og et nyt skulle til at starte i uge 16 (april 2012). Af resultatkontrakten mellem fængslet og direktoratet for 2012 fremgår det, at der i dette år skulle afvikles i alt tre sådanne kurser.

Som nævnt i pkt. 4.5 er der særlige tilbud til kvinderne på afdeling 17. Afdelingen har desuden en "tøjbiks", der er en arbejdsplads kun for kvinder. Tøjbiksen indsamler genbrugstøj, som de indsatte kan få.

Der er som nævnt tilknyttet en projektmedarbejder specielt til denne afdeling, der laver forskellige aktiviteter med de indsatte. Som eksempler blev nævnt træning (fitness), gåture, filmforevisninger, læsegrupper og forskellige temaer.

De indsatte på behandlingsafdelingen (Projekt Menneske) har, som tidligere nævnt, egne aktiviteter, herunder fritidsaktiviteter.

Jeg har noteret mig de konkrete tiltag, som Statsfængslet ved Horserød indtil videre har foretaget i forhold til de kvindelige indsatte forhold i fængslet. Jeg beder om at få oplyst, om der siden inspektionen er iværksat yderligere konkrete tiltag, eller om der aktuelt er planer om sådanne nye tiltag.

6. Samtale med talsmændene for de åbne afdelinger (talsmandsgruppen)

Under inspektionen havde ombudsmanden som nævnt i indledningen en samtale med talsmændene for de åbne afdelinger. Ombudsmanden fulgte op herpå i breve af 14. marts 2012 til talsmændene, hvor nogle af punkterne blev afsluttet, mens andre indgår i rapporten. To forhold er omtalt i pkt. 4.5 (og det ene igen i pkt. 5.2.1) og de andre nedenfor.

6.1. Vaskeriet

Talsmændene klagede over, at der ikke er nok vaskemaskiner (otte i alt) og tørretumblere til at dække behovet. De oplyste i den forbindelse, at det nu tager 55 minutter at vaske en maskine tøj mod før 25 minutter.

Ledelsen oplyste, at tiden for benyttelse af vaskeriet var blevet udvidet, så vaskeriet nu er åbent i hele fællesskabstiden. Ledelsen havde ikke hørt om problemet med ventetid til vaskemaskinerne og ville tage dette punkt med ved det næste talsmandsmøde, der skulle afholdes den 29. marts 2012.

Ombudsmanden bad ledelsen om at underrette ham om resultatet af drøftelserne på dette møde (med kopi af referatet fra mødet).

I brevet af 15. maj 2012 har ledelsen henvist til referatet af et talsmandsmøde den 30. april 2012. Det fremgår heraf, at fængslet ville undersøge muligheden for at ændre på programsætningen af vaskemaskinerne og herunder ville tage kontakt til servicecenteret. Talsmandsgruppen ville efterfølgende blive underrettet.

Jeg har noteret mig, at fængslet har fulgt op på dette forhold. Selv om jeg ikke er bekendt med resultatet af fængslets undersøgelse, foretager jeg mig ikke mere vedrørende dette forhold.

6.2. Tid for svar på cellekald

Talsmændene oplyste bl.a., at der går lang tid, før cellekald besvares (mellem 20 og 40 minutter).

Ledelsen oplyste, at det registreres, hvornår et cellekald modtages, og hvornår det besvares. Det er forskelligt, hvor mange cellekald der er om natten, men generelt er der flest indtil kl. 00.30. Ledelsen oplyste, at der normalt ikke går lang tid, før et cellekald besvares, men hvis der kommer et kald på et tidspunkt, hvor nattevagterne er i færd med at svare på et andet kald, kan der gå lidt længere tid.

Ombudsmanden bad ledelsen om at sende ham en udskrift af de registreringer om cellekald, der var foretaget i uge 8 og 9 i 2012.

I brevet af 15. maj 2012 har fængslet oplyst, at en udskrift for de nævnte uger er vedlagt som bilag, men en sådan udskrift er ikke blandt de indscannede bilag. Det fremgår af fængslets brev, at opkaldstidspunkt, stuenummer og den indsattes nummer registreres, mens svartidspunkt ikke fremgår af listen. Ledelsen har oplyst, at tidspunktet for svar på cellekald ikke registreres, og at det således skyldes en beklagelig fejl, at det under inspektionen blev oplyst, at det også blev registreret.

Jeg har noteret mig det oplyste. Selv om den nævnte liste ikke var vedlagt som angivet, foretager jeg mig på baggrund af det oplyste om, at svartidspunktet ikke registreres, ikke mere vedrørende dette forhold. Som anført i det opfølgende brev af 14. marts 2012 til talsmændene henvises de indsatte til at klage til ledelsen i konkrete tilfælde af lang ventetid og til at bringe det op på et talsmandsmøde, hvis de oplever mere generelle problemer. For god ordens skyld henviser jeg i den forbindelse også til det oplyste i dette brev om, at spørgsmålet om svar på cellekald er indgået i bl.a. sagen om ombudsmandens inspektion den 27. oktober 2009 af arrestafdelingen i Politigårdens Fængsel. Ombudsmanden gengav heri, hvad Torturkomitéen havde udtalt om dette

spørgsmål i en rapport, som komitéen afgav efter besøg i Danmark i februar 2008, herunder i Politigårdens Fængsel. Ombudsmanden udtalte herefter, at det er kritisabelt, hvis der – i tilfælde, hvor ingen særlige forhold gør sig gældende – kan gå mere end 20 minutter fra en indsat ringer på, til personalet kommer til den indsatte for at ledsage ham/hende til toilettet.

6.3. Arbejdstøj

Talsmændene oplyste, at der mangler arbejdstøj og -sko, og at de indsatte som følge heraf får ødelagt eget tøj og egne sko, der bruges på arbejde.

De oplyste i den forbindelse, at en indsat var blevet opkrævet 60 kr. for et bælte, som den indsatte havde været nødt til at anskaffe sig for at holde sine arbejdsbukser oppe, fordi han ikke kunne få bukser i den rigtige størrelse. De fremviste denne opkrævning.

Ledelsen oplyste, at spørgsmål om nok arbejdstøj og -sko har været rejst flere gange tidligere på talsmandsmøder. Ledelsen mente ikke, at der mangler arbejdstøj og -sko, der findes i alle størrelser. Hvis der er behov for det, får fængslet også lavet specialbestillinger. Ledelsen ville medtage dette spørgsmål på talsmandsmødet den 29. marts 2012 og samtidig undersøge det konkrete tilfælde med betaling for et bælte nærmere.

Ombudsmanden bad som nævnt ovenfor om kopi af referatet fra dette talsmandsmøde. Ombudsmanden bad desuden om underretning om resultatet af undersøgelsen vedrørende bæltet.

I brevet af 15. maj 2012 har ledelsen oplyst, at fængslet har meget få klager over ødelagt tøj og ikke kan genkende talsmændenes klage på dette punkt.

Af referatet fra talsmandsmødet fremgår det, at talsmændene ikke havde nogen navngivne eksempler, og at de ikke kunne huske det konkrete tilfælde med bæltet. Det blev aftalt med talsmændene, at de – når de blev opmærksomme på sådanne sager – skulle opfordre de indsatte til at rette henvendelse til deres afdelingsleder i konkrete tilfælde.

Jeg har noteret mig det oplyste.

6.4. Vedligeholdelse

Talsmændene klagede over manglede vedligeholdelse og nævnte som eksempler ødelagte – og uforsvarlige – stikkontakter og ledninger, der hang direkte ud af væggen. De nævnte, at det både skyldes slid, og at kontakterne ødelægges, når de ansatte foretager visitation.

Talsmændene nævnte også ødelagte hynder, ovne, der ikke virkede mv., og huller i klædet til billardbordet i caféen.

De sagde desuden, at der går lang tid, før ødelagte ting reparerer.

I den forbindelse nævnte de også, at der er flere indsatte, der har en håndværksmæssig uddannelse, men at de ikke kan få lov til at lave vedligeholdelsesarbejde i fængslet.

Under ombudsmandens efterfølgende rundgang – der som tidligere nævnt kun omfattede enkelte afdelinger – så han et enkelt sted (i opholdstuen i afdeling 16) en stikkontakt, der muligvis kunne være defekt. I opholdsstuen på kvindeafdelingen (afdeling 17) bemærkede ombudsmanden desuden en loftslampe, der hang i en tynd line, efter at ledningen var faldet ned sammen med det lampeudtagsdæksel, der sættes i loftet.

Ledelsen oplyste, at stikkontakter også skilles ad af de indsatte, der bruger dem som gemmested til f.eks. stoffer, og at kontakterne som følge heraf er genstand for visitation.

For så vidt angår billardbordet nævnte ledelsen, at det var bragt videre til den ansvarlige, og at man ville undersøge mulighederne for at få klædet skiftet.

Talsmændenes klage under dette punkt ville i øvrigt blive medtaget på det næste talsmandsmøde, og ombudsmanden bad som nævnt om kopi af referatet fra dette møde. På det foreliggende grundlag foretog ombudsmanden sig ikke mere vedrørende dette forhold ud over at bemærke, at han gik ud fra, at oplysninger om eventuelle farlige el-installationer undersøges, og at de udbedres med det samme, hvis de er farlige.

Om generel vedligeholdelse af afdelingerne oplyste ledelsen i øvrigt under den afsluttende samtale, at fængslet foretrækker at istandsætte en hel afdeling ad gangen frem for enkelte stuer mv. Ledelsen oplyste desuden, at fængslet sidste år brugte over 1/2

mio. kroner på udskiftning af møblement, der blev købt med 50 procents rabat fra kriminalforsorgens egen produktionsvirksomhed.

I brevet af 15. maj 2012 har fængslet oplyste, at de nævnte mangler er udbedret.

Jeg har noteret mig det oplyste.

6.5. Manglende bestik mv.

Talsmændene oplyste, at der mangler bestik, tallerkener mv. i flere af køkkenerne.

Under rundgangen tjekkede ombudsmanden enkelte køkkenskuffer. Et sted manglede der bestik.

Ledelsen oplyste i den forbindelse, at fængslet løbende køber nyt bestik mv., der hele tiden forsvinder. Det skyldes, at nogle indsatte ikke vasker op, men smider bestik, tallerkener og nogle gange også pander og gryder mv. ud. Ledelsen havde endnu ikke fundet en løsning på dette problem, men nævnte, at de indsatte på arrestafdelingen ved indsættelsen får udleveret bestik mv. til eget brug, som de herefter er ansvarlige for. Denne løsning kunne eventuelt også overvejes for de øvrige afdelinger i fængslet.

Ombudsmanden bad ledelsen om at underrette ham, hvis/når der findes en løsning på problemet.

Jeg beder om at få oplyst, om der har været yderligere overvejelser om dette spørgsmål siden inspektionen, og i givet fald om der er fundet en løsning på problemet.

6.6. Ventetid for deltagelse i kurser

Talsmændene oplyste, at der er ventetid på at deltage i kurser i fængslet, f.eks. Anger Management. Det er vigtigt for de indsatte at kunne få disse kurser, fordi det har betydning for behandlingen af spørgsmål om (bl.a.) prøveløsladelse.

Ledelsen oplyste, at antallet af kurser (programmer) i fængslet er fastlagt i fængslets resultatkontrakt med Direktoratet for Kriminalforsorgen.

Ledelsen oplyste endvidere, at efterspørgslen efter kurser varierer, men at der i den åbne del af fængslet er en stigende efterspørgsel, og at flere indsatte nok også vil melde sig på et kursus, hvis der var flere kurser. Fængslet har dog også måttet aflyse

kurser, fordi der ikke var nok tilmeldte, senest i januar 2012 på afdeling 20 (den halv-åbne afdeling).

I den skriftlige opfølgning til talsmændene gik ombudsmanden ud fra, at fængslet følger efterspørgslen efter kurser, og at behovet drøftes ved de årlige kontraktforhandlinger med direktoratet.

Ombudsmanden bad fængslet om at oplyse, om der aktuelt var venteliste til fængslets kurser i det åbne regi, og i givet fald hvor længe de pågældende indsatte havde stået på venteliste.

Fængslet har i brevet af 15. maj 2012 oplyst, at der ikke er venteliste til programmerne. Fængslet har i den forbindelse oplyst, at fængslets programinstruktører forud for kurserne orienterer de indsatte om afholdelsen af kurserne via opslag på de enkelte afdelinger. Personalet er desuden til enhver tid opmærksom på, om enkelte indsatte kan drage nytte af at deltage i et af de programforløb, som fængslet tilbyder. På baggrund af ønsker fra de indsatte og personalets observationer og vurderinger udvælges de indsatte, der ud fra en faglig vurdering vurderes at kunne drage størst nytte af et givent programforløb.

Jeg har noteret mig det oplyste.

6.7. Handleplaner

Talsmændene oplyste, at fængslet ikke holder alle de handleplansmøder, som fængslet er forpligtet til efter reglerne om handleplaner (cirkulære nr. 53 af 28. juni 2010 om udarbejdelse af handleplaner efter straffuldbyrdelsesloven mv.).

Ledelsen oplyste, at fængslet har haft problemer med at få udarbejdet alle handleplaner til tiden (inden for fire uger). Pr. 1. januar 2012 havde fængslet ændret proceduren, så kontaktpersonen nu kun holder indsættelsessamtalen med den indsatte, mens socialrådgiveren alene tager sig af det videre arbejde med at udarbejde handleplaner. Ledelsen oplyste, at det er sket for at styrke fagligheden ved udarbejdelsen af handleplaner. Indtil videre havde fængslet kunnet overholde fristerne for udarbejdelse af handleplaner, og erfaringerne med omlægningen var således indtil videre positive.

I forbindelse med den skriftlige opfølgning bad ombudsmanden fængslet om at uddybe det oplyste om den måde, som handleplansarbejdet nu foregår på.

I brevet af 15. maj 2012 har fængslet oplyst følgende:

”Fængslet ser handleplaner som et centralt redskab i arbejdet med at planlægge en koordineret og systematisk indsats såvel under afsoningen som for tiden efter denne. Ud over at være et arbejdsredskab til at sikre denne indsats så den dømte får mulighed for at leve en kriminalitetsfri tilværelse, finder fængslet, at handleplansarbejdet bør foregå i et aktivt og fortløbende (socialfagligt) samarbejde med den indsatte, således at denne gives medansvar for planlægning og tiltag under afsoningen.

I bestræbelserne på at sikre det bedste mulige udgangspunkt i forhold til ovenstående – sammenholdt med at fængslet tidligere ikke levede op til sine forpligtelser i forhold til udarbejdelsen af handleplaner (det være sig i relation til tidsfrister), overgik det fulde ansvar for handleplansarbejdet til fængslets socialrådgivere pr. 1. januar 2012.

Det er således fængslets socialrådgivere, der udarbejder og ajourfører samtlige handleplaner, ligesom det er socialrådgiverne, der har den løbende kontakt til eksterne samarbejdspartnere (kommuner, KIF-afdelinger mv.) og således også fungerer som initiativtagere i relation til konkrete indsatser.

Ændringen har medført, at fængslet efterfølgende har kunnet overholde de på området gældende frister, ligesom fængslet generelt har oplevet en højnelse af kvaliteten i handleplansarbejdet.

Ordningen evalueres senest i juni 2012.”

Jeg har noteret mig det oplyste.

7. Brevet fra den tidligere talsmand på afdeling 20.

Talsmanden for afdeling 20 (halvåben afdeling for mænd), der var ny talsmand for afdelingen, sendte som nævnt i pkt. 1 et brev til mig, der var skrevet af den tidligere talsmand for afdelingen med punkter, som han ønskede at bringe frem. Dette brev modtog jeg dagen før inspektionen. Talsmanden for afdeling 20 deltog i samtalen med talsmandsgruppen, hvor han henviste til dette brev uden at uddybe det nærmere. Da ledelsen ikke var bekendt med dette brev, gav jeg ledelsen en kopi af brevet under inspektionen.

I et brev af 14. marts 2012 til talsmanden for afdeling 20, som fængslet fik kopi af, meddelte ombudsmanden som tidligere nævnt, at han gik ud fra, at ledelsen ville tage en drøftelse med ham om punkterne i den tidligere talsmands brev. Ombudsmanden bad ledelsen om at underrette ham om, hvad der videre skete vedrørende disse forhold. En sådan underretning er modtaget i brev af 24. maj 2012 fra fængslet.

Det fremgår af dette brev, at talsmanden for afdeling 20 frafaldt seks af de i alt ti punkter, som brevet fra den tidligere talsmand omfattede. De resterende fire punkter er omtalt nedenfor.

7.1. Biblioteksordning

Talsmanden efterlyste en biblioteksordning til erstatning for den tidligere ordning, der blev nedlagt i efteråret 2010.

I brevet af 24. maj 2012 har fængslet oplyst, at fængslet var ved at etablere en ordning, der ville træde i kraft i begyndelsen af juni 2012. Fængslet har redegjort nærmere for denne ordning og har oplyst, at talsmanden er orienteret herom og er indforstået hermed.

Jeg har noteret mig det oplyste.

7.2. Afstemning af besøgstider med bustider

Talsmanden har ønsket, at fængslets besøgstider afstemmes med de lokale bustider.

Fængslet har oplyst, at kriminalforsorgens centrale besøgsbookingsystem (der er en del af klientsystemet) har visse tekniske begrænsninger med hensyn til tidsbestilling. Fængslet ville dog undersøge mulighederne for at imødekomme ønsket.

Jeg har noteret mig det oplyste.

7.3. Selvforvaltning

Talsmanden har ønsket at få udbetalt beløb til selvforvaltning og har henvist til § 22 i beskæftigelsesbekendtgørelsen (nu bekendtgørelse nr. 282 af 26. marts 2012). Efter denne bestemmelse skal institutionen udbetale et selvforvaltningsbeløb pr. opholdsdag til indsatte, der ikke af institutionen får udleveret diverse personlige småartikler,

artikler til personlig hygiejne, sygeplejeartikler og vaskepulver til vask af privat tøj, betalt frisørregning mv.

Talsmanden har oplyst, at fængslet ikke udleverer alle de artikler, som fængslet skal udlevere, og at de artikler, der udleveres, er af dårlig kvalitet. De indsatte foretrækker derfor at købe de personlige artikler selv.

Det fremgår af referatet af møder med talsmandsgruppen, både den 20. februar 2012 og 30. april 2012, at de også havde fremsat ønske om at få indført selvforvaltning.

Fængslet har – både i referatet fra de nævnte talsmandsmøder og i brevet af 24. maj 2012 – afvist ønsket om at indføre selvforvaltning under henvisning til, at fængslets økonomi desværre ikke for tiden muliggør, at der etableres en ordning med selvforvaltning.

Med den bemærkning, at jeg går ud fra, at fængslet udleverer alle de personlige artikler, som fængslet skal udlevere, når fængslet ikke udbetaler selvforvaltningsbeløb, har jeg noteret mig det oplyste. Hvis de indsatte ønsker at klage over, at fængslet ikke vil indføre selvforvaltning, og/eller over, at fængslet ikke udleverer alt det, som fængslet skal, samt/eller over kvaliteten af de artikler, som fængslet udleverer, må jeg henvise de indsatte til at klage til Direktoratet for Kriminalforsorgen.

7.4. Indretning af afdeling 20

Talsmanden efterlyste en (renovering af) spisestue og dagligstue på afdeling 20 og han oplyste i den forbindelse, at fængslet ikke prioriterer vedligeholdelse af denne afdeling særlig højt.

Fængslet har ikke svaret på dette i brevet af 24. maj 2012.

Jeg går ud fra, at fængslet enten har drøftet eller vil drøfte dette forhold med talsmanden. Selv om forholdet ikke er medtaget i fængslets brev af 24. maj 2012, foretager jeg mig ikke mere vedrørende dette forhold. Som det fremgår af pkt. 3.2., er jeg opmærksom på, at fængslet ønsker at renovere alle belægningsafdelinger, så de opnår tidssvarende standard, men ikke selv kan finansiere det.

8. Andre forhold

8.1. Dobbeltbelægning

Talsmændene nævnte under inspektionen, at der finder dobbeltbelægning sted på stuer, der ikke er mere end 8 m².

Spørgsmålet om dobbeltbelægning indgik også i rapporten om ombudsmandens inspektion i december 2003 af Statsfængslet ved Horserød (punkt 2.2.1.1). Flere af de stuer, der blev besigtiget dengang, var af fængslet udpeget til at kunne benyttes til dobbeltbelægning. Blandt disse var også stuer på ca. 6 m², som fængslets mindste stuer er. Ombudsmanden tilkendegav under inspektionen dengang og i rapporten, at disse stuer på grund af de trange pladsmæssige forhold efter hans opfattelse ikke var de bedst egnede til dobbeltbelægning. Ombudsmanden tilkendegav desuden, at ledelsen, i de situationer, hvor det er nødvendigt med dobbeltbelægning, efter hans mening derfor til stadighed bør være opmærksom på at anvende de lokaliteter, der er bedst egnede dertil.

Ombudsmanden har senere (i en sag, som ombudsmanden rejste på eget initiativ) beskæftiget sig generelt med spørgsmålet om anvendelsen af dobbeltceller og størrelsen af celler, der bruges til dobbeltbelægning. Direktoratet har efterfølgende (den 29. september 2011) indarbejdet regler herom i en ny cirkulæreskrivelse til kriminalforsorgens fængsler og arresthuse om størrelse af og udstyr af indsattes opholdsrum i kriminalforsorgens institutioner. Det fremgår af § 1 i denne cirkulæreskrivelse, at indkvartering af indsatte skal ske i lokaler med et gulvareal, der i enkeltceller er på minimum 6 m², og i dobbeltceller på minimum 8 m².

Også ud fra det som talsmændene selv havde oplyst, jf. ovenfor, gik ombudsmanden i sit opfølgende brev af 14. marts 2012 til talsmændene ud fra, at fængslet i overensstemmelse med den nævnte cirkulæreskrivelse ikke længere anvender stuer, der er under 8 m² til dobbeltbelægning – og at fængslet i øvrigt anvender de stuer, der er bedst egnede hertil.

Under rundgang på straf- og isolationsafdelingen blev det oplyst, at den ene indsatte, der på dette tidspunkt var frivilligt udelukket fra fællesskab, havde ønsket det, fordi han ikke ønskede at dele stue med en anden indsat.

Under rundgangen på afdeling 16 talte ombudsmanden med en indsat, der oplyste, at fængslet efter hans opfattelse ikke tog hensyn til sammensætningen af indsatte ved dobbeltbelægning af de indsattes stuer. Den indsatte oplyste, at han ved indsættelsen i fængslet blev placeret i en stue sammen med en ryger.

Samme indsatte anså det for urimeligt, at de indsatte, der deler stue, begge skal betale det fulde beløb for brug af tv-kanaler, selv om der kun er ét tv på stuen.

Under inspektionen oplyste ledelsen, at der kun sker dobbeltbelægning af de indsattes stuer i akutte situationer og ved spidsbelastninger. Så snart der bliver en ledig stue, flyttes den ene indsatte hertil. Ledelsen oplyste endvidere, at fængslet i videst muligt omfang prøver at foretage en hensigtsmæssig sammensætning af de indsatte, men ledelsen ville undersøge praksis og orientere mig herom.

Spørgsmålet om betaling for tv på stuer med dobbeltbelægning ville ledelsen desuden overveje nærmere, og ombudsmanden bad om underretning om resultatet af disse overvejelser i forbindelse med et opfølgende brev af 13. marts 2012 til den pågældende indsatte.

I dette brev omtalte ombudsmanden også forarbejderne til lov om røgfri miljøer (lov nr. 512 af 6. juni 2007, der siden er ændret ved lov nr. 607 af 18. juni 2012). Heraf fremgår det, at det, hvis flere indsatte deler opholdsrum, påhviler ledelsen af institutionen at sammensætte de indsatte, så ingen ufrivilligt kan udsættes for passiv rygning. Hvis det ikke er muligt, må der ikke ryges i et rum, der deles af flere indsatte. Det samme fremgår nu også af skrivelse nr. 67 af 5. september 2012 om (den nye) bekendtgørelse nr. 904 af 4. september 2012 om begrænsning af indsattes ret til at ryge i eget opholdsrum og besøgsrum.

Som opfølgning på samtalen med den indsatte under rundgangen modtog ombudsmanden et brev af 15. maj 2012 fra ledelsen. Ledelsen har heri (på ny) oplyst, at fængslet kun etablerer dobbeltbelægning i enkeltstuer i de situationer, hvor en meget høj belægning hindrer anden placering. Ledelsen har i den forbindelse bemærket, at det således ikke er udtryk for en praksis under normale omstændigheder, men et udtryk for, hvordan fængslet konkret håndterer en akut situation, der følger af et højere antal indsatte, end fængslet har kapacitet til.

Ledelsen har videre oplyst, at fængslet i bestræbelserne på at håndtere disse situationer bedst muligt, har udarbejdet interne retningslinjer for, hvilke afdelinger/stuer, der tages i brug ved etablering af dobbeltbelægning. Retningslinjerne indeholder en prioritering, der bl.a. er lavet sådan, at fængslet anvender de stuer til dobbeltbelægning, der er bedst egnede hertil.

Med hensyn til placeringen sammen med en ryger oplyste ledelsen, at fængslet i videst muligt omfang prøver at foretage en hensigtsmæssig sammensætning af de ind-

satte. Skulle det imidlertid ske, at en ikke-ryger og en ryger bliver placeret på samme stue, vil fængslet straks foranstalte, at rygeren flyttes til en anden stue. Ledelsen har i den forbindelse for god ordens skyld bemærket, at det forudsætter, at den/de indsatte gør personalet opmærksom på problemet.

Med hensyn til betaling for tv, oplyste ledelsen, at fængslet efter inspektionen havde besluttet, at indsatte, der er placeret i dobbeltstuer, fremover skal betale halv pris for tv-kanaler.

I brev af 21. maj 2012 bekræftede jeg modtagelsen af dette brev med bemærkning om, at jeg havde noteret mig indholdet af brevet.

Jeg foretager mig således ikke mere vedrørende de rejste spørgsmål om dobbeltbelægning. Da det påhviler ledelsen at sikre, at ingen ufrivilligt udsættes for røg, anbefaler jeg dog ledelsen at overveje at indføre en procedure, hvorefter det inden placeringen af indsatte sammen med en anden indsat, afklares, om den indsatte har indvendinger mod at blive placeret sammen med en ryger, hvis det skulle vise sig, at den indsatte på den stue, der skal etableres dobbeltbelægning på, er ryger.

8.2. Orden og sikkerhed

Under inspektionen blev det oplyst, at fængslet havde store udfordringer med hensyn til at opretholde orden og sikkerhed blandt de indsatte. Der er opsat øget kameraovervågning udendørs og også visse steder indendørs, herunder i fritidscentre og smedeværkstedet, hvor der havde været problemer med hærværk. Det blev oplyst, at kameraovervågningen havde givet mere ro i fængslet og gjort det nemmere at afklare disciplinære forhold.

Som tidligere nævnt har fængslet også fået et nyt og højere hegn.

Ledelsen orienterede i den forbindelse om en uro i fængslet, der havde været kort tid før inspektionen og et overfald på en indsat, der havde forbindelse hertil.

En anden udfordring er et stigende brug af stoffet GHB. Der er tale om et stærkt bedøvende fantasystof, der er meget farligt, fordi grænsen mellem en normal rus og en dødelig dosis er meget lille. Under inspektionen oplyste ledelsen, at stoffet er billigt, nemt selv at fremstille og ikke kan spores i urinprøver. Da væsken ligner vand og er uden lugt, er den også svær at opdage ved visitation. I Statsfængslet ved Horserød har der været flere tilfælde, hvor indsatte pludselig er blevet bevidstløse som følge af

indtagelse af dette stof. Fængslet har oplyst de ansatte og advaret de indsatte om stoffet og har skærpet sikkerheden ved at foretage flere visitationer og føre et tættere opsyn med de indsatte.

Jeg går ud fra, og forstår da også det oplyste sådan, at fængslet løbende er opmærksom på, om der er behov for yderligere tiltag for at sikre både de indsatte og de ansattes sikkerhed, og at fængslet samarbejder med Direktoratet for Kriminalforsorgen om løsning af problemer af denne art, når der er behov for det.

Opfølgning

Jeg beder om, at fængslet sender de oplysninger mv., som jeg har bedt om, tilbage gennem Direktoratet for Kriminalforsorgen, som jeg også beder om en udtalelse.

Underretning

Denne rapport sendes til Statsfængslet ved Horserød, Direktoratet for Kriminalforsorgen og de indsatte i fængslet.

København, den 07-03-2013

Jørgen Steen Sørensen